

4. Bulter R. Substance abuse and post-traumatic stress disorder in War Veterans / R. Bulter L. Taylor D. Ozieta // Journal of Human Behavior in the Social Environment. 2015. Vol. 25 (4). P. 344–350.
5. Castro A. Suicides in the military: the post-modern combat veteran and the Hemingway effect / C. A. Castro, S. Kintzle // Current Psychiatry Reports. 2014. Vol. 16 (8). P. 460.
6. Escolas, S. M., Bartone, P. T., Pitts, B. L., & Safer, M. A. (2013). The protective value of hardiness on military posttraumatic stress symptoms // Military Psychology (American Psychological Association), 25(2), 116–123. DOI: 10.1037/h0094953.
7. Fragedakis, T. M., & Toriello, P. (2014). The development and experience of combat-related PTSD: A demand for neurofeedback as an effective form of treatment // Journal Of Counseling & Development, 92(4), 481–488. DOI: 10.1002/j.1556-6676.2014.00174.x.
8. Ghaffarzagdegan, N., Ebrahimvandi, A., & Jalali, M. S. (2016). A Dynamic Model of Post-Traumatic Stress Disorder for Military Personnel and Veterans. Plos ONE, 11(10), 1–17. DOI: 10.1371/journal.pone.0161405.
9. Henry, C. S., Sheffield Morris, A., & Harrist, A. W. (2015). Family Resilience: Moving into the Third Wave. Family Relations, 64(1), 22–43. DOI: 10.1111/fare.12106.

**УДК 34:159.9:343.132(447)**

*Пасько Ольга Миколаївна,*

професор кафедри психології та педагогіки  
факультету підготовки фахівців для органів  
досудового розслідування Одеського  
державного університету внутрішніх справ,  
кандидат юридичних наук, доцент

*ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9555-1101>*

## **ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ГОТОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДО СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Сучасний етап державотворення детермінований впливом економічних, політичних, соціальних та інших чинників, які суттєво відображаються на готовності працівників поліції виконувати на високому рівні професійні функції. Відсутність у країні єдиного чіткого механізму вимог до посади слідчого, призводить до ігнорування посадових повноважень, некомпетентності працівників та неспроможності виконувати завдання належним чином.

Важливим є побудова нової системи підготовки працівників слідчих підрозділів Національної поліції України відповідно до змін, які відбулись у кримінальному процесуальному законодавстві, в аспекті змін повноважень.

Актуальності набувають особливості готовності поліцейського виконувати функціональні обов'язки на високому професійному рівні, тобто особа повинна бути не тільки компетентною у своїй справі, але готовою до праці. Для того, щоб характеризувати готовність, слід спочатку визначитись із її тлумаченням та змістом.

Особливості підготовки і формування готовності особистості до правоохоронної діяльності та особистісна модель працівника поліції розглянуті О. М. Бандурка, І.О. Бандурка, В.І. Барко, В. Д. Берназом, Ю.Ю. Бойко-Бузиль, А.М. Большаковою, О.О. Євдокімовою, Л. І. Казміренко, І.В. Клименко, В.В. Кошцинем, З.Р. Кісіль, В. О. Криволапчуком, О. І. Кудерміною, В. Я. Марчаком, О.Г. Марченко, В. С. Медведєвим, Н.Е. Мілорадовою, І.С. Нечітайло, Ю.В. Орловим, В.П. Остаповичем, І. М. Охріменком, М. І. Томчуком, О.І. Федоренко, В.М. Філоненко, О. М. Цільмак, Д. В. Швецем, Г. Х. Яворською, С. І. Яковенком та ін.

Таким чином, проаналізувавши літературні джерела щодо дефініції готовності особистості до діяльності та різних галузей її дослідження, надано визначення **готовності** – це певний інтегральний стан особи, який детермінується здатністю до діяльності та бездіяльності у певній сфері (особистісній, соціальній, професійній) [1, с. 77].

Встановлено, що при проведенні слідчих (розшукових) дій слідчому повинні бути притаманні певні різновиди готовності до слідчої діяльності, тому запроваджено **напрямки** для підвищення рівня готовності особистості до слідчої діяльності.

**Перший напрямок.** Запропоновано здійснювати оцінювання рівня готовності працівників слідчих підрозділів у відповідності до змісту різновидів готовності та професійно важливих вмінь, які їх детермінують. Це у свою чергу сприятиме ефективному та якісному виконанню функціональних обов'язків на високому професійному рівні. Розроблено анкету, яка включає в себе перелік певних вмінь, які повинні бути притаманні слідчому при проведенні слідчих (розшукових дій) відповідно до структурно-логічної моделі готовності особистості до слідчої діяльності. У анкеті потрібно слідчим оцінити на якому рівні розвиваються вміння, де: 0 – вміння не виражені; 1 – вміння слабо виражені; 2 – вміння розвинуті на середньому рівні; 3 – вміння розвинуті на високому рівні; 4 – вміння розвинуті на дуже високому рівні.

Отже, зазначену анкету необхідно раз у два роки надавати слідчим для заповнення, з метою оцінювання рівня сформованості певних вмінь, які детермінують різновиди готовності до слідчої діяльності.

**Другий напрямок.** Детальну увагу зосереджено на розвиток психологічної, діагностичної, прогностичної та комунікативної

готовності, для цього розроблено методичні рекомендації «Психологічні аспекти спілкування працівників слідчих підрозділів» для слідчих підрозділів Національної поліції.

Метою методичних рекомендацій є: оволодіння технікою комунікативної поведінки; вміння уникати обговорення суперечливих питань; контролювання процесу бесіди; проявляти співчуття, коли це доречно; спостережливість; викривання неправдивих свідчень, виявлення правди та брехню у відповідях; шанобливе відношення до співрозмовника; використання засобів емоційного впливу, які спрямовані на спонукання допитаного до каяття й чистосердечного зізнання; використання у допиті факторів раптовості, при постановці несподіваних питань; подолання та нейтралізації мотивів, що спонукають давати неправдиві показання; встановлення психологічного контакту при допиті; подолання бар'єрів у спілкуванні; застосування зон (дистанції) у комунікації та ін.

Також в методичних рекомендаціях детальна інформація зосереджена на розвитку підвидів психологічної готовності: перцептивна та сугестивна готовності.

Отже, методичні рекомендації «Психологічні аспекти спілкування працівників слідчих підрозділів» для слідчих підрозділів Національної поліції. сприяють оснащенню слідчих сукупністю теоретичних знань та практичних вмінь щодо розвитку та формуванню психологічної, діагностичної, прогностичної та комунікативної готовності до слідчої діяльності.

**Третій напрямок.** Для розвитку психологічної, діагностичної та комунікативної готовності додатково проводиться практичне заняття з елементами тренінгу для слідчих під час проведення курсів підвищення кваліфікації з початкової дисципліни «Ефективна комунікація». Мета практичного заняття з елементами тренінгу «Ефективна комунікація»: розуміння сутності та природи комунікації, її функції та види; вміння встановлювати психологічний контакт із співрозмовником; відпрацювання основних принципів побудови успішного психологічного міжособистісного контакту; подолання психологічних бар'єрів та відпрацювання вербальних та невербальних засобів спілкування.

Під час практичне заняття з елементами тренінгу у слідчих є можливість підвищити рівень вище зазначених різновидів готовності, шляхом відпрацювання практичних вправ у групі. Заняття складається із двох частин (дві години – теоретичний матеріал і чотири години – практичні заняття). Теоретичний блок проходить у вигляді мозкового штурму із візуальним сприйняттям мультимедійного матеріалу щодо розуміння та важливості комунікації у діяльності слідчого. Практичне заняття проходить у два етапи: перший – проведення психологічних вправ розвиток інтуїції та комунікативних вмінь, уміння підбирати

різні способи встановлення психологічного контакту з урахуванням бар'єрів спілкування при допиті, розвиток професійної спостережливості, вміння дивитися та бачити, слухати та чути. Другий етап – проведення рольових психологічних вправ під час проведення яких у слідчих є можливість відпрацювати вміння відстоювати власну точку зору, шляхом конструктивного діалогу.

**Четвертий напрямок.** Для розвитку високого рівня готовності до слідчої діяльності таких видів структурно-логічної моделі як інтрапсихічна та психічна готовності – запроваджено та апробовано проведення практичного заняття з елементами тренінгу для слідчих «Стрес та форми його опанування в умовах воєнного стану».

Мета заняття: розуміння природи та сутності стресу відповідно до фізіо-психологічних особливостей реакції тіла на стресовий подразник, стадій стресу та шляхи їх протидії, вміння надавати першу психологічну допомогу у гострих стресових реакціях.

Під час практичного заняття з елементами тренінгу у слідчих є можливість підвищити рівень інтрапсихічної та психічної готовності, шляхом відпрацювання практичних вправ у групі. Заняття складається із двох частин (дві години – теоретичний матеріал і чотири години – практичні заняття). Теоретичний блок проходить у вигляді мозкового штурму із візуальним сприйняттям мультимедійного матеріалу щодо розуміння стресу у сучасній інтерпретації; типології різних форм прояву стресу та психологічних порад щодо зменшення стресу на особистість.

Практичне заняття проходить за допомогою відпрацювання психологічних вправ першої допомоги в гострій стресовій ситуації.

Більш детально алгоритм надання поліцейським першої психологічної допомоги визначено у науковій роботі [3; 4].

Під час проведення заняття слідчі випробовують на собі техніки саморегуляції негативних психічних станів та самопомоги під час стресу і відповідно, отримують навички надання невідкладної психологічної допомоги, яку можуть надавати іншим під час виконання професійних обов'язків.

На завершення практичного заняття з елементами тренінгу для закріплення отриманих знань, вмінь та навичок, слідчі отримують додатковий матеріал: Пам'ятка для поліцейських «Подолання стресу під воєнного стану» та двома Довідниками: «Саморегуляція психічного стану поліцейського під час стресу в умовах воєнного стану» та «Стрес у роботі поліцейського в умовах воєнного стану» [2; 3].

Також дане практичне заняття з елементами тренінгу проведено для здобувачів вищої освіти (майбутні слідчих) під час табірної збору з навчальної дисципліни «Стресостійкість». Особливості проведення заняття і результати детально описані у науковій роботі [5].

Отже, запропоновано здійснювати оцінювання рівня вмінь слідчого. Для цього запроваджена анкета до психологічних служб кадрового забезпечення Головного управління Національної поліції.

Запропоновано та апробовано проведення тренінгових занять із слідчими, які сприяють підвищенню рівня готовності особистості до слідчої діяльності.

Набуло подальшої необхідності розвиток різновидів готовності особистості до слідчої діяльності, які повинні бути притаманні слідчому під час виконання професійних обов'язків.

#### ***Список використаних джерел***

1. Пасько О. М. Готовність як необхідний елемент професіоналізму фахівця. *Сучасні проблеми військової та соціальної психології і соціальної роботи* : матеріали наук.-практ. конф. (Одеса, 4–5 жовт. 2013 р.). Одеса, 2013. С. 76–78.

2. Пасько О. М., Прудка Л. М. Саморегуляція психічного стану поліцейського під час стресу в умовах воєнного стану : довідник. Одеса : ОДУВС, 2022. 47 с.

3. Пасько О. М., Прудка Л. М. Стрес у роботі поліцейського в умовах воєнного стану : довідник. Одеса : ОДУВС, 2022. 77 с.

4. Пасько О. М., Прудка Л. М. Стрес у роботі поліцейського в умовах воєнного стану. *Практикум поліцейської юрисдикції в умовах воєнного стану: особливості Одеського регіону* : колективна монографія. Одеса : ОДУВС, 2022. С. 122–141.

5. Пасько О. М. Дослідження стресостійкості здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану. *Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві* : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. конф., 28 жовт. 2022 р. / ЛьДУВС. Львів, 2022. С. 268–272.

#### **УДК 159.9**

***Платонов Владислав Максимович,***  
науковий співробітник навчально-наукової  
лабораторії екстремальної та кризової  
психології науково-дослідного центру  
Національного університету цивільного  
захисту України, доктор філософії  
в галузі психології  
*ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7013-8660>*

### **СТРАТЕГІЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ ДСНС ДО ВИКОНАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ В ЗОНІ БОЙОВИХ ДІЙ**

Виконання діяльності в зоні активних бойових дій потребує значної психологічної підготовки, яка включає готовність до виконання завдань в непередбачуваних ситуаціях, мотивацію до